

Aktuálne významné zmeny zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov a ich dopady na podnikateľské prostredie

Recent significant changes to the Act No. 530/2003 Coll. on the Commercial Register and on amendments to certain acts and their implications for the business environment

JUDr. PhDr. Martin Fakla

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Ústav verejného práva

Anotácia

Príspevok sa zaoberá nedávnymi legislatívnymi zmenami právneho poriadku Slovenskej republiky v podobe zákonov č. 52/2018 Z. z., 373/2018 Z. z., 311/2019 Z. z. a 390/2019 Z. z., ktoré mali za následok zmenu zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v podobe, ktoré v praxi zavádzajú nové povinnosti a obmedzenia v rámci podnikateľského prostredia. Autor sa venuje najmä tým častiam, ktoré priamo vplývajú na osoby zapísané v obchodnom registri a vyžadujú ich pozornosť za účelom splnenia ustanovených povinností, pričom zároveň posudzuje ich vplyv a prináša kritický pohľad na vznikajúce aplikačné problémy v praxi.

Annotation

The article addresses recent legislative changes in the legal order of the Slovak Republic in the form of Act No. 52/2018 Coll., 373/2018 Coll., 311/2019 Coll. And 390/2019 Coll., which resulted in the amendment of the Act No. 530/2003 Coll. on the Commercial Register and on amendments and supplements to certain acts, which in practice introduce new obligations and restrictions within the business environment. The author focuses especially on the parts that directly affect the persons registered in the Commercial Register and require their attention in order to the fulfil the introduced obligations, while at the same time assesses their impact and brings a critical perspective on emerging application problems in practice.

Kľúčové slová

obchodný register, registrový súd, konečný užívateľ výhod, register partnerov verejného sektora, návrh na zápis

Key words

Commercial Register, Commercial Register Court, ultimate beneficial owner, register of the Public-Sector partners, proposal for registration

Úvod

Realizácia opatrení schválených vládou Slovenskej republiky na zlepšenie fungovania obchodného registra ako aj neustále diskutovaná téma ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti vnáša dynamiku vývoja nie len v rámci zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník (ďalej len „Obchodný zákonník“), ale aj iných súvisiacich právnych predpisov a to na vnútroštátnej ako aj medzinárodnej úrovni. Zároveň je prirodzeným činiteľom zmien právnych predpisov aj vývoj spoločnosti a požiadaviek vychádzajúcich z aplikačnej praxi a nedostatkov. Obchodný zákonník a zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o obchodnom registri“), významne vplývajú na vnútroštátne podnikateľské prostredie. Aktuálne novelizácie týchto právnych predpisov^[1] prinášajú zavedenie nových povinností najmä z dôvodu zmeny obsahu a rozsahu zapisovaných údajov do obchodného registra Slovenskej republiky vedeného okresnými súdmi v sídle krajských súdov príslušných podľa sídla právnickej osoby, resp. miesta podnikania fyzickej osoby (registrové súdy), ktoré si od veľkého počtu subjektov vyžadujú ich dôslednú pozornosť, prípadne aj aktívne konanie smerujúce k ich splneniu.

Konečný užívateľ výhod predmetom evidencie obchodného registra

Zákon č. 52/2018 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony účinný od 01.11.2018^[2] mal za následok zmenu zákona o obchodnom registri. Táto zmena spočíva v rozšírení zapisovaných údajov o údaje týkajúce sa konečného užívateľa výhod. Uvedená novela teda zaviedla povinnosť zapísať do obchodného registra aj údaje o konečnom užívateľovi výhod právnickej osoby, a to v rozsahu jeho mena, priezviska, rodného čísla^[3], adresy trvalého pobytu alebo iného pobytu, štátnej príslušnosti, druhu a čísla dokladu totožnosti, ako aj údaje, ktoré zakladajú jej postavenie konečného užívateľa výhod podľa osobitného predpisu^[4].

Fyzická osoba môže svoje postavenie konečného užívateľa výhod právnickej osoby odvodiť od svojho majetkového postavenia^[5], vplyvu na obsadzovanie vrcholových orgánov^[6], iného spôsobu ovládania právnickej osoby^[7], alebo z nároku na hospodársky prospech z podnikania, alebo inej činnosti tejto právnickej osoby.^[8] V prípade identifikácie konečného užívateľa výhod v rámci zápisu do obchodného registra sa dopĺňa ďalšie kritérium v podobe splnenia niektorého z predchádzajúcich bodov konaním v zhode s inou osobou, ak ich nespĺňa táto fyzická osoba sama. Pokiaľ by nebolo možné určiť žiadnu osobu podľa týchto kritérií, nastáva označenie konečného užívateľa výhod prostredníctvom člena vrcholového manažmentu^[9].

Dôležitou skutočnosťou v prípade zápisu konečného užívateľa výhod do obchodného registra je, že tento údaj nie je verejne dostupný a registrový súd nepreveruje správnosť zapisovaných údajov. Na základe týchto skutočností teda nie je potrebné ani dokladať listiny, z ktorých by tieto údaje vyplývali a potvrdzovali ich, avšak ich správnosť je potrebné vedieť preukázať^[10].

Údaj o konečnom užívateľovi výhod právnickej osoby sa povinne zapisuje pri podaní návrhu na zápis tejto právnickej osoby. V prípade právnických osôb založených, resp. zapísaných v obchodnom registri pred účinnosťou tejto zmeny bolo v zmysle prechodného obdobia k tejto úprave povinné podať návrh na zápis údajov o konečnom užívateľovi výhod, a to do 31.12.2019^[11], pričom vykonanie tohto zápisu je bezplatné.

Táto legislatívna zmena si vyžiadala aj aktualizáciu formulárov na podávanie návrhov na zápis údajov do obchodného registra, ako aj zavedenie nového formulára na zápis zmeny údajov o konečnom užívateľovi výhod, ktoré ustanovuje vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 25/2004 Z. z. v znení jej neskorších zmien a doplnení.

Zápis údajov o konečnom užívateľovi výhod do obchodného registra tak, ako aj iný zápis údajov či zápis zmeny, alebo nevyhovenie zápisu do obchodného registra vykonáva vyšší súdny úradník, a to v zmysle ustanovenia §4 ods. 3 zákona č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch. „Vyšší súdny úradník je povinný pri zápise údajov, ako aj pri odmietnutí zápisu údajov do obchodného registra dodržať zákonné lehoty, pričom tak vykonanie zápisu, ako aj odmietnutie vykonania zápisu nemá formu súdneho rozhodnutia (uznesenie), ale osobitného súdneho úkonu, ktorý ma podobu buď vykonania zápisu, alebo odmietnutia vykonania zápisu“.^[12]

Konečný užívateľ výhod v obchodnom registri vs zápis v registri partnerov verejného sektora

Zápis konečného užívateľa výhod v obchodnom registri nenahrádza povinnosť vybraných subjektov zapísať sa do registra partnerov verejného sektora podľa zákona č. 315/2016 Z. z. o registri partnerov verejného sektora a o zmene a doplnení niektorých zákonov^[13] aj napriek skutočnosti, že oba tieto zápisy vykonáva vyšší súdny úradník, a zároveň ich účelom je rovnako identifikácia konečného užívateľa výhod.

Skutočnosť, že zápis údajov o konečnom užívateľovi výhod do obchodného registra nenahrádza zápis v registri partnerov verejného sektora je plne akceptovateľná^[14], avšak javilo sa nerozumné aby to taktiež platilo aj opačne. Pozitívnu zmenu v danej oblasti priniesol zákon č. 373/2018 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 371/2014 Z. z. o riešení krízových situácií na finančnom trhu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony^[15], účinný od 01.01.2019. Táto spočívala v rozšírení negatívneho výpočtu subjektov s povinnosťou zápisu údajov o konečnom užívateľovi výhod do obchodného registra o subjekty zapísané v registri partnerov verejného sektora.

Dopad zápisu údajov o konečnom užívateľovi výhod do obchodného registra na registrové súdy

Najvýznamnejším vplyvom, ktorý zavedenie zápisu údajov o konečnom užívateľovi výhod do obchodného registra spôsobil registrovým súdom je pracovné zaneprázdnenie. Týmto došlo k zahlteniu

ich príslušných úsekov do takej miery, že z dôvodu početných podaní týkajúcich sa zápisov údajov o konečných užívateľoch výhod nie sú schopné vykonávať ani ostatné zmeny či zápisy v rámci osôb zapísaných, resp. zapisovaných do obchodného registra. Uvedený problém sa týka najmä najväčšieho registrového súdu, v Bratislave I, kde podľa dostupných štatistických údajov^[16] vzniká a registruje sa viac ako 1/3 právnických osôb v rámci Slovenskej republiky. Je avšak neakceptovateľné, aby z takéhoto dôvodu stagnovali všetky zápisy na danom registrovom súde, teda napríklad aj založenie či prevod obchodných podielov v spoločnosti s ručením obmedzeným, odvolanie a vymenovanie do funkcie štatutára, alebo zápis záložného práva na obchodný podiel v prospech banky poskytujúcej spoločnosti úver (špeciálne tento má významný vplyv na chod spoločnosti). V praxi je možné sa často stretnúť s oneskorením zápisu oproti zákonom stanovenej lehote^[17], ktoré dosahuje aj viac ako tri mesiace. Uvedený stav nie je možné akceptovať najmä v prípade návrhov, kedy je uhrádzaný nemalý správny poplatok^[18]. Na základe vzniknutého tlaku došlo k legislatívnemu zakotveniu omeškania aspoň v prípade zápisu údajov o konečnom užívateľovi výhod pri subjektoch už zapísaných v obchodnom registri, a to tak, že tento návrh je registrový súd povinný vybaviť do 30.06.2020, pričom sa na to nevzťahujú ustanovenia o lehote na vybavenie podania, resp. jej predĺženia prostredníctvom rozhodnutia predsedu registrového súdu. Táto lehota sa však skráti v prípade ďalšieho podania návrhu na zápis týkajúceho sa tej istej zapísanej osoby, kedy prvotný zápis vybaví v rovnakej lehote ako ten následný. Uvedené bolo zavedené zákonom č. 311/2019 Z. z. ktorým sa dopĺňa zákon o obchodnom registri, účinným od 01.11.2019.

Absolútna elektronizácia obchodného registra

Prijatím zákona č. 390/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Obchodný zákonník, a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony účinným od 01.10.2020, dochádza k viacerým zmenám aj v rámci zákona o obchodnom registri. Od účinnosti tejto novely bude obchodný register ako aj zbierka listín vedená výlučne v elektronickej podobe^[19]. Z uvedeného vyplýva, že návrh na zápis údajov do obchodného registra, návrh na zápis zmeny zapísaných údajov a návrh na výmaz zapísaných údajov súčasne s listinami preukazujúcimi zapisované údaje bude od 01.10.2020 možné podať výlučne v elektronickej podobe, a teda takéto podania v listinnej forme budú vylúčené a registrový súd na ne nebude prihliadať.

Výnimkou z elektronickej formy budú mať len listiny, ktorých povaha alebo veľkosť neumožňujú ich podanie v elektronickej podobe, pričom je potrebné pripojiť spolu s návrhom písomné vyhlásenie, v ktorom bude uvedený dôvod nemožnosti predloženia tejto listiny v požadovanej podobe. Uvedenú listinu bude potrebné registrovému súdu doručiť v listinnej podobe do pätnásť dní odo dňa podania návrhu, pričom registrový súd ju prevedie do elektronickej podoby a tak ju uloží v zbierke listín.

Zároveň návrh na zápis registrovému súdu je v zmysle zmeny možné podať aj prostredníctvom okresného úradu, ktorý plní úlohy jednotného kontaktného miesta.

Rozšírenie rozsahu údajov zapisovaných do obchodného registra

Od 01.10.2020 sa na účely jednoznačnej identifikácie fyzickej osoby vyžaduje zápis rodného čísla, resp. iného identifikačného údaje, ak rodné číslo nebolo pridelené^[20], a v prípade právnickej osoby identifikačného čísla. Účelom uvedeného je zavedenie automatizácie pri vykonávaní zmien v zapísaných údajoch v súlade s princípom "jeden krát a dost", ako aj jednoznačná identifikácia osôb v informačných systémoch verejnej správy.

Uvedené sa dotýka najmä osoby spoločníka, v rámci spoločnosti s ručením obmedzeným a komanditnej spoločnosti, ako aj jediného akcionára v akciovej spoločnosti a jednoduchej spoločnosti na akcie, nakoľko do účinnosti danej novely sa v ich prípade vyžadoval zápis len mena, priezviska a bydliska v prípade fyzickej osoby, a obchodného mena alebo názvu a sídla v prípade právnickej osoby. Po novom sa teda vyžaduje aj zápis rodného čísla, resp. iného identifikačného údaje fyzickej osoby, a identifikačného čísla právnickej osoby.

Táto zmena si znova vyžaduje zosúladenie údajov už zapísaných právnických osôb v obchodnom registri prostredníctvom ich doplnenia, pričom lehota štatutárnych orgánov na zabezpečenie povinného zosúladenia týchto zapisovaných údajov je stanovená spolu s podaním najbližšieho návrhu na zápis zmeny, najneskôr však do 30.09.2021.

Návrh na zápis zmeny, a teda aj doplnenie predmetných údajov, môže podľa platnej legislatívy podať len zapísaná osoba, alebo osoba oprávnená podľa osobitného predpisu^[21], pričom je možné na účely podania návrhu na zápis „splnomocniť tretiu osobu na základe plnomocenstva, aby ho táto pri podaní návrhu na zápis zastupovala“^[22].

Záver

Predstavené zmeny zákona o obchodnom registri je možné považovať za pomerne úspešný posun vpred v rámci vývoja právneho poriadku ako aj spoločnosti.

Zápis konečného užívateľa výhod do obchodného registra zo strany registrových súdov spôsobil tak závažné pracovné zaneprázdnenie, že tieto zablokoval až na neakceptovateľnú dobu, čo nakoniec vyústilo do legislatívneho predĺženia lehôt na ich zápis. Uvedené je neakceptovateľné nakoľko to vplýva na iné zápisy zmien, ktoré sú dôležité pre chod subjektov zapísaných do obchodného registra. Zároveň ako nedostatok možno identifikovať, že v prípade zmeny osoby konečného užívateľa výhod vyvolanú inou zmenou v rámci subjektu zapisovaného do obchodného registra je potrebné zmeny vykonať osobitne prostredníctvom dvoch tlačív, a teda aj dvoch podaní, nakoľko tlačivo na zápis zmeny údajov zapísaných do obchodného registra neobsahuje možnosť uviesť aj zmeny v rámci osoby identifikovanej ako konečného užívateľa výhod. Na zmenu osoby identifikovanej ako konečného užívateľa výhod pre účely obchodného registra vyvolanej napríklad prevodom obchodného podielu v spoločnosti s ručením obmedzeným je teda potrebné podať ďalší návrh na zápis zmeny týchto údajov.

Rovnako kritické stanovisko možno zaujať aj pri legislatívnej úprave, ktorá ustanovuje, že zápis v registri partnerov verejného sektora nahrádza zápis konečného užívateľa výhod v obchodnom registri.

Uvedené nemožno považovať za správne legislatívne riešenie, nakoľko partner verejného sektora sa môže z daného registra dobrovoľne vymazať a teda bude musieť mať na pamäti povinnosť vykonať dodatočný zápis svojho konečného užívateľa výhod do obchodného registra pri takomto výmaze.

Za pozitívum možno vnímať absolútnu elektronizáciu podaní na registrový súd, ktorá odbremení registrové súdy od neustále sa hromadiacich listinných dokumentov spôsobujúcich neudržateľné zapĺňanie priestorov ako aj objektívne prispeje k zlepšeniu možnosti archivácie dokumentov.

Vo veci rozšírenia údajov zapisovaných do obchodného registra je rozšírenie údajov týkajúcich sa osoby spoločníka a akcionára možné považovať za správne až priam nevyhnutné, nakoľko predchádzajúca právna úprava na jednoznačnú identifikáciu týchto osôb bola nedostatočná a vyžadovala si legislatívnu zmenu zameranú na jednoznačnú identifikáciu týchto osôb, ktorú touto zmenou možno považovať za dosiahnutú. Avšak znova sa vynára obava z opakovania kritizovanej situácie spôsobenej zápisom údajov o konečnom užívateľovi výhod do obchodného registra týkajúcej sa zahltenia registrových súdov.

Literatúra

ANDERLE, M. – LEONTIEV, A.: *Register konečných užívateľov výhod – stop pre schránkové firmy vo verejnom obstarávaní?* In: Bulletin slovenskej advokácie, roč. XXIII, č. 1-2/2017. Bratislava: Slovenská advokátska komora SR, 2017. ISSN: 1335-1079

BONEK, M.: *Register partnerov verejného sektora je informačný systém verejnej správy.* In: Poradca, roč. XXII, č. 13. Žilina: Poradca, 2017. ISSN: 1335-1583

MAŠUROVÁ, A. – PATAKYOVÁ, M.: *Obchodný register. Právno-teoretické a aplikačné problémy*, Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2019, 257 s., ISBN: 978-80-571-0092-8

PATAKYOVÁ, M., a kol., *Hospodárske právo I. diel*, Bratislava: Wolters Kluwer SR, 2019, 351 s., ISB: 987-80-7160-503-4

PATAKYOVÁ, M., a kol.: *Obchodný register, Vybrané a súvisiace problémy*, Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 1999, 222 s., ISBN: 978-80-8078-206-4

PATAKYOVÁ, M., a kol.: *Obchodný zákonník. Komentár. 5. vydanie*, Bratislava: C. H. Beck SR, 2016, 1696 s. ISB: 987-80-89603-46-6

Všeobecne záväzné právne predpisy

Zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník

Zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) z 25.05.2015 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 25/2004 Z. z. v znení jej neskorších zmien a doplnení.

Poznámky pod čiarou

^[1] Najmä zákona o obchodnom registri

^[2] Podstatou prijatého zákona č. 52/2018 Z. z. bola transpozícia smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) z 25.05.2015 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu, ako aj zohľadnenie príslušných odporúčaní výboru Moneyval Rady Európy z februára 2012

^[3] V prípade že daná fyzická osoba v postavení konečného užívateľa výhod právnickej osoby, ktorá sa zapisuje do obchodného registra nemá pridelené rodné číslo, uvedie sa jej dátum narodenia

^[4] § 6a ods. (1) písm. a) zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov

^[5] Vyžaduje sa priamy alebo nepriamy podiel alebo ich súčet aspoň 25% na hlasovacích právach v právnickej osobe alebo na jej základnom imaní, vrátane akcií na doručiteľa

^[6] Ide o právo vymenovať, inak ustanoviť alebo odvolať štatutárny orgán, riadiaci orgán, dozorný orgán alebo kontrolný orgán v právnickej osobe alebo akéhokoľvek ich člena, a to bez potreby schválenia tohoto rozhodnutia inou osobou okrem súhlasu vymenovávanej osoby s ustanovením do funkcie.

^[7] Iným spôsobom ovládania právnickej osoby sa rozumie ovládaná právnická osoba ovládajúcou osobou, ktorou je tento konečný užívateľ výhod, a to podľa ust. § 66a zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník

^[8] Za konečného užívateľa výhod sa považuje fyzická osoba s nárokom na najmenej 25 % hospodárskeho prospechu

^[9] Za vrcholový manažment považujeme štatutárny orgán, člena štatutárneho orgánu, prokuristu alebo vedúceho zamestnanca v priamej riadiacej pôsobnosti štatutárneho orgánu

^[10] V prípade uvedenia nesprávnych údajov však môže registrový súd uložiť fyzickej osobe, alebo fyzickej osobe oprávnenej konať v mene zapisovanej právnickej osoby pokutu do výšky 3.310,- Eur.

^[11] V prípade nesplnenia si povinnosti môže registrový súd uložiť fyzickej osobe, alebo fyzickej osobe oprávnenej konať v mene zapisovanej právnickej osoby pokutu do výšky 3310 eur.

^[12] MAŠUROVÁ, A. – PATAKYOVÁ, M.: *Obchodný register. Právno-teoretické a aplikačné problémy*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, s. 48

^[13] Správcom a prevádzkovateľom tohto registra je Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky

^[14] Ako jeden z dôvodov možno považovať neverejnosť údajov o konečnom užívateľovi v obchodnom registri oproti verejne dostupnému registru partnerov verejného sektora, ako aj značne rozdielne výšky pokút.

^[15] Uvedeným zákonom došlo k zmene zákona o obchodnom registri

^[16] Podľa štatistických údajov dostupných na www.finstat.sk v roku 2019 došlo k založeniu celkom 20920, pričom 7258 bolo registrovaných v Bratislavskom kraji pre ktorý je registrovým súdom Okresný súd Bratislava I.

^[17] Zákonná lehota je stanovená na dva pracovný dni od doručenia návrhu na zápis v prípadoch, kedy sa registrový súd zaoberá aj obsahom predkladaných listín. Predseda registrového súdu môže túto lehotu predĺžiť najviac o desať pracovných dní.

^[18] Napríklad pri podaní návrhu na zápis spoločnosti s ručením obmedzeným do obchodného registra je v prípade listinného podania správny poplatok vo výške 300,00,- Eur a v prípade elektronického podania vo výške 150,00,-Eur.

^[19] Uvedené sa netýka listinnej formy zbierky listín, ktorá nebola registrovým súdom do 30.09.2020 prevedená na elektronickú podobu.

^[20] V prípade zahraničných fyzických osôb

^[21] Napríklad štatutárny orgán právnickej osoby podľa § 13 ods. 1 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník

^[22] MAŠUROVÁ, A. – PATAKYOVÁ, M.: *Obchodný register. Právno-teoretické a aplikačné problémy*, Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, s. 54